

med egenskaber ved kvinderne selv, herunder manglende politisk interesse.

Fra kvinderne fik stemmeret kunne ægtefolk medbringe en bevidnet kuvert med ægtefællens stemmeseddel, mens den anden blev hjemme og passede hus og hjem. Dette var et specielt svensk fænomen, som senere blev udvidet til også at omfatte gifte fanger (s. 79). Hvor mange har benyttet sig af denne ordning? Fjernede den praktiske forhindringer for kvinderne, eller betød den i starten, at ægtemanden i realiteten fik to stemmer? Man kan formode, at det mest var manden, som drog til valglokalet. Før kvindestemmeretten var valgdagen ofte en festudflugt til staden for mænd.

Hvor mange ugifte, skattebetalende kvinder benyttede sig af deres stemmeret til kommunerne før 1921? Betød en sådan privilegeret stemmeret, som Clara Zetkin foragteligt kaldte "*Damenwahlrecht*", en større splittelse blandt fortalerne for kvindestemmeretten end i Danmark, hvor ingen kvinder kunne stemme før 1918?

Generelt er der brug for yderligere forskning om betydningen af rækkefølgen i tildeling af valgret til forskellige grupper; ikke mindst for mulige alliancer eller konflikter mellem de ekskluderede. Her er komparative analyser, også mellem de nordiske lande, en metodologisk nødvendighed.

Stockholms universitet

DRUDE DAHLERUP

Göran Rydeberg, *Utrikes- och säkerhetspolitikens historia från 1800 till idag: En studie kring svenska och nordiska perspektivforskjutningar* (Stockholm: Santérus förlag i samarbete med Hans Blix centrum vid Stockholms universitet 2020). 129 s.

Sveriges identitet som fredsbevarande aktör i militära sammanhang inleddes i mitten av 1800-talet, under konflikten om Danmarks södra gräns gentemot de tyska staterna. Men hur såg egentligen Sveriges roll ut i nämnda dansk-tyska konflikt? Det är en av de forskningsluckor som historikern Göran Rydeberg, tidigare verksam vid bland annat FRA, UD och Försvarshögskolan, lyfter fram i sin nyligen utkomna *Utrikes- och säkerhetspolitikens historia från 1800 till idag*. Ett annat område för möjliga framtida forskningsfördjupningar som pekas ut av Rydeberg är hur den svenska neutralitetspolitiken formades under 1800-talet.

Med hjälp av såväl vetenskapliga som populärhistoriska verk om nordisk utrikes- och säkerhetspolitik samt Sveriges internationella relationer under de gångna 200 åren tecknar Rydeberg en bild av forskningsläget. En övergripande slutsats är att de danska och norska forskningsfälten är mer heltäck-

ande än vad som är fallen för Sverige och Finland. Rydeberg uppmanar till fler och mer djupgående studier kring långsiktiga trender samt fler komparativa studier över olika tidsepoker gällande svenskt och nordiskt säkerhets- och utrikespolitiskt arbete.

Stockholms universitet

SUSANNE BERGHOFER

Emma Rosengren, *Förnuft, känsla och kärnvapen: Svensk nedrustningspolitik ur ett feministiskt perspektiv* (Stockholm: Santéus förlag 2021). 77 s.

Med tanke på att den offentliga debatten om kärnvapen har slagit till med full kraft det senaste året är det välkommet med forskning som visar hur kärnvapen tidigare har debatterats. Emma Rosengren, doktor i internationella relationer vid Stockholms universitet, menar att långlivade föreställningar om manlighet och kvinnlighet har styrt argumentationer och ageranden när kärnvapen har diskuterats av bland andra socialdemokratiska kvinnoförbundet och Försvarsmakten. I *Förnuft, känsla och kärnvapen*, som bygger på Rosengrens doktorsavhandling *Gendering nuclear disarmament: Identity and disarmament in Sweden during the Cold War* (2020), analyseras kärnvapendebatten och nedrustningspolicyns framväxt i Sverige under åren 1954–1968. Att Sverige är avgränsningen motiveras med den feministiska utrikespolitik som har tagit form här under senare år och med Sveriges historiska roll i internationell nedrustningspolitik.

Mot den fonden skrivs en historia om genus, sexualitet och nationen. Den breda empirin – organisationsprotokoll, kampanjmaterial, medieinlägg, korrespondens, personliga anteckningar och riksdagsdebatter – läses med den teoretiska grunden "feministisk nyfikenhet" som inte minst belyser hur beskydd och försvar är genuskodat. Fokus ligger vid hur maskuliniteter och femininiteter kom till uttryck i debatten, samt hur genus, sexualitet och nation samspelade i processen för en nedrustningspolicy. Teoribygget är omfattande. Utgångsläget är att genus är sociala konstruktioner, en maktordning och ett symboliskt system. Genus kopplas till maktordningarna sexualitet och etnicitet, med exemplet att överordnade män förväntas beskydda kvinnorna i nationen. Vidare förklaras policy samspela med identitet, där det senare har en legitimerande och social roll i argumentationer om utrikespolitik. Här ryms postkolonial teori om väst mot öst, och även i antagandet att kroppar och känslor är meningsskapande finns postkoloniala perspektiv med exemplet att nationen kan symboliseras med en kvinnokropp som hotas av en penetrerande fiende. Ur starka känslor som rädsla och skam drivs